

Janno Tults

Kuidas maksuametijuht koos Jeesusega rahvast hullutas?

Ausa maksuametijuhi lugu

**Tarkuseveski tarkuseterad
V digikui, 2016**

Raamat ilmub sarjas Tarkuseveski tarkuseterad

Kirjastaja

Tarkuseveski UÜ www.tarkuseveski.org

Autor ja õigused Janno Tults, 2016.

ISBN 978-9949-81-513-5 (pdf)

Algus

Toimub kalju paigalt liigutamise võistlus. Tuleb esile mehemürakas, kes püüab ja püüab, aga jõud üle ei käi. Tuleb järgmine, seekord pastor, ta vaatab kaljule otsa, tsiteerib Mt 21:21 (liigu siit merre ja see sünnib). Kalju müriseb, väriseb, liigub ning kukubki merre. Rahvas ümberringi plärtsatusest märg ja ahhetab imestusest, vau, milline vana. Seda juba üle ei trumpa. Viimastena tuleb lühike meesterahvas, kes suudab vabalt ka puu otsa ronida, ning käsib kaljul merest välja kerkida, see kerkib ja vesi nõrgub merre tagasi. Nagu sellest veel vähe oleks, ta pigistab kaljust ka vee välja.

-„Kes sa oled?” küsitakse ahhetades.

-„Maksuametnik,” kõlab lakooniline vastus.

Kuidas sinna maani jõuti ja kes on see maksuametnik? Selleks loe läbi järgnev.

Head lugemist!

Legendaarse maksuametniku kujunemine

Sakkeus, reaalne inimene Uuest Testamendist, on huvitav kuju, kelle kohta minu kõrva pole infot väga liikunud. Nii ma siis kujutangi ette, et kes ta on ja kust ta tuleb. Loodan, et Sakkeus ei pane pahaks, et ma tema tegelaskuju niimoodi üles töötan.

1 Sakkeuse kujunemise lugu

Sakkeus oli ettevõtlike inimeste perest, isa oli kalur ja vanaisa suurtalupidaja. Sakkeusel oli aga maatööst täitsa ükstapuha, tema poolest võisid teised rahus omi lehma püüda ja kalu lüpsta, nõnda palju, kui aga heaks peavad, peaasi, et temal lastaks rahulikult arvet pidada... Õigemini küll lehma lüpsta ja kalu püüda, ta teadis tegelikult küll, kuidas asjad käivad.

Niisiis, talle meeldis arvutada. On neid, kellele meeldib arvutada ja tema oli üks neist. Raamatupidajaid, nagu tänapäeval, sel ajal polnud. Miski raamatupidamine oli, aga see oli selline

lihtsake, millega sai igaüks ise hakkama, ka see, kellele väga arvutada ei meeldinud. Sakkeusele aga meeldis arvutada ja talle oli ainus sobiv koht, mis tema talendiga hästi kokku sobis, võõrvõimu, okupatsioonivõimu teeniv ja, kuna maksu koguti juutidelt, seega juutide seas vihatud tõlneri amet ehk tänapäeva Eesti konteksti tõstes maksuametniku amet. Oleme ausad, tal oli väga hästi ka meeles vanaisa näide Mt 25:14-30, kus inimene kartusest isanda ees mattis oma ainsa talendi maha, et seda mitte ära raisata. Tema vanaisa see kurikuulus karm isand oligi ja tal oli see liigagi hästi meeles, mis sellest õnnetust kartjast sai. Seda juhtumit oli talle korduvalt üle räägitud ja meelde tuletatud. Sakkeus teadis, et ta peab oma annis käima. Vanaisa oli tegelikult lahke ja õiglane inimene. Näiteks oma noorimale pojale, Sakkeuse isale, ta andestas pärandi, ütleme viisakalt, ennetähtaegse väljanõudmise (Lk 15:11-32). See oli külarahvale kahjuks liigagi hästi meelde jäänud ja sedagi oli külarahval Sakkeusele keeruline

andestada. Tema seevastu õppis sellest oma perekondlikust armastavast loost ausust ja hoolivust, mida ta oma töös ka rakendas.

Sakkeus oli maksukontoris juba noorena tööle hakanud. Talle oli omane säästlikkus ja seetõttu ta kogus münte münt mündi haaval. Ta polnud ka suurem asi peoloom. Juba oli tal 10, juba 100, juba lausa 1000 hõbetükki varuks sellal, kui sõbrad, noored töökaaslased, käisid ja lõbutseisid ning raiskasid kogu raha ära.

2 Mida isa õpetas noorele Sakkeusele?

Juutidele oli omane juba noorest east õpetada majanduse põhialuseid. Üks põhialuseid, mis ka tänapäeval on teada, on, et raha peab ringlema. Mida enam raha ringleb, seda enam me rikkad oleme. Rikkus polnud nüüd esmaeesmärk, sest juba Õp 23:4 soovitatakse, et sellega oma pead ei vaevataks, aga võimalusel rikkaks saamine pole patt.

Nii nagu ikka, õpitakse koolis ja vanematelt

poolikult. Enamasti. Neid, kes õpivad korralikult, neid nimetatakse tuupuriteks. Nii siis ka tema noored töökaaslased teadsid, et raha peab ringlema, nõnda see rikkus maailma tuleb, ja käisid nädalateenistust ööklubis luhvitimas, jõid ja raiskasid naiste peale ära. Meenuta ka tähendamissõna kadunud pojast Lk 15:13, Sakkeuse isa lugu. Nad olid ainult pool õppetundi omandanud, sellal kui Sakkeus...

Sakkeus, tubli juut, teadis aga, et raha ei või ringelda niisama, vaid raha peab tootma raha. Kui raha ringleb niisama, siis vaata, kulub veel ära. Tal oli veel meeles oma isa õpetus. Sakkeus oli kord poisina isa juures, kui see püütud kala liha üle vaatas, et hinnata selle head välimust ning panna paika võimalikku hinda, mida selle eest küsida võiks. Isa ütles Sakkeusele, vaata, poeg ja jälgi: seepeale võttis isa korraks kalalihatüki pihku, vaatas ja pani rahulikult tagasi oma kohale teiste tükkide sekka, sest neid oli vaja sisse soolata, tugevalt sisse soolata värsket soolaga, sest kui sool on tuim, mis sellega siis

ikka peale hakata, heal juhul põhja poole Eestisse eksportida, et seal maha visata, et talvel vähem libe oleks. Siin, Iisraelis, aga pole sellega miskit peale hakata. Vaata, mida juba Jeesus soola omadusest tuleneva väärtuse kohta ütles Mt 5:13. Olgu öeldud, et Eesti on Iisraeliga samas ajavööndis. Niisiis oli isa võtnud kalaliha tüki ja selle kohe tagasi pannud öeldes: "Nägid, poeg?" - "Mis siis oli? Midagi polnud ju! Võtsid liha ja panid selle kohe tagasi." - "Aga vaata, poeg," limpsab isa oma näppu ja annab pojalegi limpsata: "rasv jäi näppude külge!"

No ja kui niimoodi raha käib käest kätte, kulub hõberaha viimaks täitsa käes ära. Seda ei saa lubada!

Tema töökaaslased aga teadsid, et raha peab ringlema. Neil oli omandatud vaid pool õppetükist, ülejäänud pidid nad raskete kogemustega omandama juba elult endalt nagu ka kadunud poeg, Sakkeuse isa.

3 Sakkeuse arenguhüpe

Nii oligi siis Sakkeus kogunud miljonist vajalikust mündist, et omale maksukogumisõigus soetada maavalitseja kaudu keisri käest, sedasuure osa kokku, et ta sai sissemakse juba ära teha. Ei, mitte enamuse, vaid piisavalt suure osa, et olla tõsiselt võetav selliseks tehinguks.

Vana ülemus oli juba elatunud ja tahtis oma vanu konte Rhodose saarel soendada. Ei viitsinud enam lisa teenida, oli juba kogutud-teenitud kah selle lühikese-pika elu jooksul. Las nooremad teevad seda tööd, mõtles vana ülem. Ta oli pannud tähele ka Sakkeust, kes oli korralik ega priisanud. Aus samuti, aga, see polnud ülema arvates Sakkeusel just parim, hm, tugevaim külg. Arvestades, mis alandusi ta pidi juutidelt taluma, juba selle eest oleks pidanud lisa küsima maksudena: "Kollaborandid, vereimejad siuksed," nii meid kutsutakse, mõtiskles vana ülem. Töö on töö ja see vajab tegemist. Kuidas muidu teid ja tänavaid ehitatakse, mille eest? Või Roo-

ma vägevast sõjaväge ülal peetakse? Nad ju tagavad rahu. Piiridel, et meil siin sisemaal oleks rahu. Ja ka sisemaal, praegusel või varstisel ülestõusude ajastul; üks seloot on isegi tõusva kuulsusega jutlustaja Jeesuse kaaskonda end sisse seadnud, vt Lk 6:15. Või lihtsalt pättide vastu, kellegi jaoks, kes neid karistaks, vt Jh 18:40, vajadusel surmanuhtlusega (hiljem löödi paar teeröövlit Jeesusega koos risti, vt Mt 27:44), sest elu on püha ja niisama seda võtta ei tohi. Ka pätilt mitte. Seetõttu kohalikud selle üle ei otsustagi, vaid maavalitsejad, nt Herodes ja Pontius Pilaatus. Isegi nemad annavad aegajalt armu.

**Aus ametnik või
litsentseeritud maksukoguja**

1 Maksuametnik või litsentseeritud maksukoguja?

Võib oletada, et sel ajal müüdi ametikohti. Miks muidu talusid valitsejad korrupsiooni või vähemalt liiakasuvõtmist maksuametis? Kui võtta praegune olukord Eestis, siis kogu laekumine laekub riigile, mitte konkreetsele ametnikule. Kui talle laekub, siis pigem altkäemaksuna, üleliigsete maksude kogujate ehk "ülekogujate" vastu aitab kohtusüsteem. Selleks, et "ülekogujaid" mitte välja juurida, peab ka ülemus saama oma osa ja oma korda selle ülemus. Korrupsioon on ikkagi ohtlik korra hoidmise taotlemisel. Ülemused peavad olema seega korrumpeerunud. Kui aga aus saab ülemuseks, siis on ju õnnetus, raha jääb hiljemalt tema juurde seisma, üldse ei koguta üleliigset, vähemalt mitte olulises mahus. Seetõttu ausaid ametisse ei panda, kui on eesmärk koguda korrupsiivset tulu.

Nüüd aga oli ametis aus Sakkeus. Võib oletada, et ta oli ostnud maksukogumise õiguse. Teistel polnud lihtsalt raha, et seda osta, kuna nad olid "majandust turgutamas". Nii oli maavalitseja sattunud õnnetusse olukorda – maksukogumise litsentsi eest ta ei saanud nii suurt summat, kui ta oleks saanud korruptantide käest. Ametlikult nimetati seda maksude tagatiseks – maksukoguja maksis rahva maksude eest tagatise ja kogus siis rahvalt selle tagasi. Või oli maavalitsejal savi, kuna ta oli pannud nii suure summa litsentsitasuks, et ainult aus, kes loomu poolest kulutab vähe, tuleks samuti selle maksmisega toime. Parem, kui oleks muidugi "ülekoguja", siis oleks see litsents magusam ja saaks enam selle eest küsida. Maavalitseja roll oli panna silm kinni, kui tekkis vastuväiteid nõutud maksude osas, toetades sellega omalt poolt "ülekoogumist". Litsentsitasu just ei motiveerinud ausatele litsentse müüma, see oli pigem sundkäik. Kontrollimine oli sel ajal omaette tegevus, küsitav tegevus, kuna oli keeruline, erinevalt

praegusest, kus pettustega seotud riskianalüüsi töö teevad ära infosüsteemid peaaegu momentaalselt. Seetõttu oli parem, kui iga rahaliikumise tase oleks motiveeritud raha liigutama. Keskvõimule, täpsemalt järgmisele suuremale tasemele raha kogumiseks, oli lihtsam-mõttekam müüa litsentse kogumisest huvitatutele. Siis on iga samm huvitatud töö tegemisest, kuna muidu ei tule panustatud raha kokku ja nii ehk õnnestub ka "efektiivselt" töötada ja "rohkem raha koguda", tegijaid korrumpeerida ja litsentsihinda magusamaks ehk kindlasti kogutavat maksusummat suuremaks ajada. Litsentsihind oli seega kindlasti kogutav rahasumma keskvõimu toimetulekuks. Riskid ja tulud olid jagatud. Kes rohkem riskib, teenib ka rohkem tulu. Vähemalt lähima aasta sissetulek oli keskvõimule garanteeritud.

2 Kaabakas või lihtsalt ametnik?

Sakkeust igatahes väga ei austatud, vähemalt mitte juutide seas, samas selles ametis ta oli. Eks neid ausaid maksuametnikke oli veelgi, nt Matteus (vt Mt 10:3). Kui pole öeldud, et on kaabakas, peame eeldama, et oli aus. Ühes kohas, Lk 18:11, oli ka vihjatud, et maksuametnikud kui sellised olid valdavalt kaabakad, samas see kaabaklus võis seisneda üksnes võõrvõimu kaastööliseks (kollaborandiks) olemises. Või oli Peetrus ka varas, kui Jeesus ta oma jüngriks kutsus kalalaevalt? Miks pidi just maksuametnik olema kaabakas, kes pidi "pöörduma" Jeesuse kutse peale oma nõ ametipattudest, kui Peetrus ei pidanud seda olema? Kui seal kohas variser ehk usin usupraktik, toob välja süüsid, siis maksuametniku põhisüü tunduski seisnevat maksuametnikuks olemises. Eks oli ka ebaausaid, nt templimaksu kogujad, kelle suhtes Jeesus avaldab protesti, kuigi maksab ära kasutades haruldast rahahankimismeetodit (Mt 17:24-27), aga kas need templimaksukogujad olid

tavapärased maksuametnikud või hoopis kohaliku maksu kogujad? Piiblis nimetatakse neid erinevalt – maksuametnikud ehk tõlnerid (Lk 18:11) ja templimaksukogujad (Mt 17:24).

3 Milles seisnes Sakkeuse töö?

Kui uskuda allikaid, siis formaalselt muidugi andis Sakkeus tagatise maavalitsejale, mille eest sai ta õiguse koguda maksu. Kui kogus enam, sai ülejäägi omale, kui vähem, jäi see temale kuluks, sest kui oli aeg tasaarveldada kogutud maksud tagatisega, siis ta sai keskvõimule tagatiseks antud summast tagasi vaid selles ulatuses, kui ta oli kogunud. Või õigemini, ta ei pidanud riigile lisaks maksma, vaid see võeti ta tagatisest maha. Enamas summas samas keskvõim ei tahtnud maksusid Sakkeuselt, kui oli Sakkeus talle esmalt tagatiseks andnud. Sakkeus sai keskvõimult, kuna tegemist oli ikkagi tagatisega, ka intresse. Tänapäeval eeldatakse ka, et üüritagatiselt makstakse intresse, vt VÕS § 308 lg 2, lihtsalt hoiuseintressid on nii madalad, et

pole mõtet norima hakata.

Kuna raha liikus sel ajal vähe, siis pidi Sakkeus maksu ja maksu võtma vastu paljuski natuuras, st viljas, kalas, maa kujul. Keskvõim, kuna ta tahtis üksnes raha, muuseas, see ei pidavat haise, jättis kogu vastutuse varanduse realiseerimise osas Sakkeusele. Teine põhjus, miks ei tahetud keskvõimu poolt maksusid saada viljasega lihas, oli just seetõttu, et vilja sisse tekkisid igasugu elusolendid, kes sõid vilja ära ning liha läks roiskuma. Maad aga süüa ei kannata. Raha oli universaalne maksevahend, eks see on seda jätkuvalt. Kui Sakkeusel oli piisavalt hoiustamisvõimalusi, siis ta oleks saanud vilja hoiule panna ning kui vaja, nt ikalduse ajal, selle kallima hinnaga maha müüa. Selline äri eeldas piisava varanduse just raha kujul olemasolu. Nii võis Sakkeus teenida vara müües, nii et seda nägu, või minna pankrotti.

Kui on vara, siis saab seda ka välja laenata. Kuna maksuametnikud oskasid raha lugeda, siis oli ka

selline äri neil võimalik. Kuidas nad muidu omale litsentsi said osta, hm, vabandust, kesk- võimule tagatist said anda, kui nad poleks osanud raha lugeda? Eks nad siis ka ajasid oma vahenditega äri, laenuäri muuseas ja protsendid olla olnud küllaltki prisked. Muidugi mitte nii prisked kui praegu, väidetavalt jäid need ränge- mal juhul 4 % peale ühes kuus ja arvestades liit- intressi ehk intressi omakorda laenuks andmise, et saaks intressi maksta, võtteid, siis isegi kuni 60 % aastas.

Mis juut siis Sakkeus oleks, kui ta äri ei ajaks? Äri ja juut, need on nagu sukk ja saabas, eks ole meil ju ütleminegi: nagu valge juut.

Kuna sellise raha kokku ajamine, et tagatise summa tagasi teenida, pole just kergemate kil- last, siis oli mõttekas palgata abilised. Nii saigi Sakkeusest mitte vaid maksuametnik, vaid nen- de ülemus, nende maksuametnike ülemus, kes teadsid vaid osaliselt majandusseadust: raha peab ringlema ja lasid sel ringelda ööklubides.

Juba noorena, alles töötades vana ülemuse alluvuses investeeris Sakkeus ülemuse varasid ja vajadusel ka päästis tema varasid võlgnike käest. Maksuametnikel oli tol ajal kombeks oma võlgnikke finantseerida, st anda laenu, millega nad saaksid oma maksud ära maksta, et nad poleks enam riigi ees võlgu, vaid on võlgu otse ettevõtjale, kes on muuhulgas ka maksuametnik. Aeg-ajalt oli tegemist päris riskantse tegevusega, sest võlgnikel võis äri minna veel halvemini kui seni ning sellest lähtuvalt jääda veelgi enam võlgu. Kui võlad aga on kasvanud üle pea, siis kaob tahtmine võlgu tagasi maksma hakata, tekib tahtmine kõigele käega lüüa. Ta hoopis hakkab jooma või satub muudesse probleemidesse. Sakkeus ausa mehena oli aga kaabakatel hammaste vahel ning nad siis levitasid aeg-ajalt jutte, nagu Sakkeus raiskaks ülemuse raha, et annab võlgu neile, kellele ei tohiks üldse võlgu andagi, kuna neilt nii kui nii ei saa midagi kätte. Selleks aga, et väljastatud laenud nii hapuks ei läheks, et neid üldse tagasi ei saa, otsustas ta

pakkuda võlgnikele lootust. Nii käis Sakkeus aeg-ajalt võlgnikega läbirääkimisi pidamas, kokku leppimas tagastatavaid osasid, ja teinekord tuli ka osa võlast maha kirjutada. Nii loobus ta teinekord algselt loodetud intressidest, mõni osa oli ehk isegi väiksem algselt laenule antud kogusest õlist või nisust, aga laene hakati tagastama. Tuntuim seik on kirja pandud Lk 16:1-8 tähendamissõnas kavalast majapidajast ja rikkuse õigest kasutamisest.

Legendaarne nali

Kas Sakkeuse lugu on juba siiani olnud pöörane?

See läheb veel pöörasemaks!

1 Sakkeus tegutseb oma ameti kohta "kahtlaselt"

Piibel.net, 1997. a tõlge, Lk 19:1-10:

„Ja kui Jeesus jõudis Jeerikosse, läks ta sealt läbi. Ja vaata, seal oli mees, Sakkeus nimi; see oli tõlnerite ülem, ja ta oli rikas. Sakkeus püüdis näha saada, milline neist on Jeesus, aga see ei õnnestunud rahvahulga pärast, sest ta oli lühikest kasvu. Siis ta jooksis ettepoole ja ronis mooruspuu otsa, et teda näha, sest Jeesus pidi sealtkaudu minema. Ja kui Jeesus sinna paika jõudis, vaatas ta üles ja ütles temale: „Sakkeus, tule kiiresti maha, sest täna pean ma jääma sinu kotta!” Ja Sakkeus tuli kiiresti maha ja võttis Jeesuse rõõmuga vastu. Ja seda nähes nurisesid kõik: „Tema on patuse mehe juurde öömajale läinud!” Sakkeus ütles aga Issanda ette astudes:

„Vaata, Issand, poole oma varandusest annan ma vaestele, ja kui ma olen kelleltki midagi välja pressinud, siis ma annan neljakordselt tagasi.” Aga Jeesus ütles talle: „Täna on sellele kojale tulnud pääste, sest ka tema on Aabrahami poeg. Sest Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut.””

Sakkeus oli lühike, rikas, tõlnerite (maksuametnike) ülem. Maksuametnikud olid vähemalt eelduste järgi ka liigkasuvõtjad (põhimõtteliselt korjasid makse enam kui selleks õigus oli, aga see õnnestus neil, lisaks olid ärimehed, mis muidu ehk polekski juutide juures probleem). Seda kõike oleme juba varem lugenud. Oluline on veel üle korrata, et maksuametnikud olid Rooma riigi esindajad, juudid, kes esindasid oma okupante, nõudes oma enda rahvalt okupantide kasuks raha.

Sakkeus pakkus: „Vaata, Issand, poole oma varandusest annan ma vaestele, ja kui ma olen kelleltki midagi välja pressinud, siis ma annan

neljakordselt tagasi.”

Jeesus vastas talle: „Täna on sellele kojale tulnud pääste, sest ka tema on Aabrahami poeg. Sest Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut.”

2 *Kuidas käitub kaabakas?*

Rahvas eeldas, et Sakkeus oli rahvareeturist rikas ülekohtutegija

Sakkeus kui rahvareetur. Tõenäoliselt ta seda oli, kuigi pole teada, kas tal juutide juures muidu oleks tööd leida olnud, muud tööd, kui olla kerjus. Meenutame, et talle võis omane olla, st tema talendiks võis olla arvutamine.

Eeldame, et Sakkeus oli kaabakas.

Ta oli oma töö tõttu Rooma kaitse all, muidu oleks Rooma riik ise sattunud naerualuseks, kui tema ametnikuga oleks midagi juhtunud ning teiseks poleks keegi tulnud Rooma riigi kasuks

maksusid koguma, eriti veel oma rahvast reetes, nagu maksuametnikest juudid. Samuti oli Roomale omaseks "jaga ja valitse" poliitika, st ühiskonnagrupid olid killustatud, et neid oleks hõlpsam valitseda. Seega oli maksuametnik kaitse all, sest ta oli rahvareetur ja teenis Roomat ja Rooma tahtis tagada korda ning kulude katmiseks sissetulekute laekumist ka pikemas perspektiivis. Keegi järgmine poleks julgenud rahvast reeta, kui Rooma olemasolevaid ei kaitseks ja keegi ei maksaks maksu, kui Rooma neid ei aitaks sisse nõuda. Kõik teod võimu vastu olid seega piisavalt karmilt karistatavad.

Ebaaus maksuametnik oli Rooma võimu esindaja, seega tal olid Rooma sõdurid alati käepärast võtta. Talle ei juletud vastu öelda, sest kui oleks juletud, siis järgmisel korral oleks võinud maksumäär „ootamatult” tõusta. Rooma sõdurite abil ta nõudis maksud sisse. Eks viskas lojaalsuse säilitamiseks ta ka sõduritele mõne mündikoti. Eks sõdurid tahtsid lisanutsu saada,

et tagada maksuametnikule „ülelaekumised”.

Rahvas võis seega põlata oma reetureid, aga kuna reetureil oli jõud, siis oli neil õigus, ja hirmu ees, et järgmine kord maksu makstes on rahvale määr "tõusnud", kui võimule vastu hakatakse, siis anti arvatavasti ka sellisele ametnikule teed, kuhu see vaid soovis. Oma rahakott on taskule ikka ligemal.

Kui ülem oli juba harjunud ebaeetiliselt jõudu kasutama oma töös, siis tõenäoliselt ta tahtis "austust" ka väljaspool "kontorit" ning tahtes minna kellegi tuntud külalise juurde avalikus kohas, nt Jeesuse juurde, kes oli tee peal rahvamassi keskel, ja kui „maksumaksjad” poleks kahte lehte tõmmanud ning talle teed vabaks teinud, nagu Punane meri Moosesele 2. Ms 14:21, siis ta oleks vajadusel lasknud sõduritel omale teed teha. Eriti kui ta on muidu ühiskonna poolt juba füüsiliste näitajate poolt põlatud. Enesekehtestamine põhimõtteliselt.

3 Kuidas käitub aus?

Sakkeusel olid Rooma sõdurid võtta, aga kas ta kasutas neid? Maksude sissenõudmisel küll. Aga kas ka ülemääraselt? Selleks tuleb vaadata teisi punkte.

Ta pidi ronima puu otsa, et näha Jeesust. Sõdurid võisid ju teda puu otsa aidata, aga kas puu otsa ronimine on väarika mehe käitumine? Kas teda austatakse (rahvareeturit ei austata) või vähemalt kardetakse? Näib, et seda meest küll ei kardetud, oli ta Rooma sõjaväega või ilma.

Kui oleks kardetud, siis talle oleks tee ka vabaks tehtud. Talle aga ei tehtud. Ta ei kasutanud ka Rooma sõdureid. Sellest saab järeldada, et talle polnud omane Rooma sõdurite liigne kasutamine. Seega ta ei kasutanud jõudu ka üleliigsete maksude sisse nõudmiseks. Kavaldada maksude ülenõudmiseks saab mõne korra, sest kavaldamine nähakse läbi, seega edaspidi peab olema jõud. Talle ei antud teed ka niisama, seetõttu ei

kardetud teda maksude tõstmisel ega austatud, nagu nt Rooma väeülemat, kes oli sünagoogi püstitanud (Lk 7:1-10). Isegi kui ta ei saanud mingil põhjusel maksu tõsta, oleks ta ju võinud lasta sõduritel maksumaksjaid "motiveerida" ametniku vastu austust üles näitama. Ta ei kasutanud oma „võimalusi”. Mis mõttega siis enam maksta, kui põhjust pole, kui ei pea kartma sanktsioone? Mis mõttega siis sellisele teed anda? Sakkeus oli seega aus, isegi nii aus, et ta ei lasknud sõduritel endale teed teha. Ta pigem alandas ennast puu otsa ronimisega.

4 Sakkeus pakkus ja Jeesus võttis vastu

Sakkeus pakkus esiteks, et teeb heategevust ja annab poole oma varandusest vaestele.

Teiseks, et kui ta on kelleltki välja pressinud, siis annab 4-kordselt tagasi.

Jeesus võtab pakkumise vastu.

5 Armu ostmine raha eest

Sakkeus mängis kõva meest ja pakkus välja, et lisaks heategevusele ta hüvitab lausa 4-kordselt enda tehtud ametialase ülekohtu. Ta maksab tagasi selle, mis ta on üleliia võtnud ja lisab veel 3 korda sama summat hüvitiseks.

Jeesusele pole mingi probleem armu müüa? Jeesus veel surus end lisaks Sakkeuse juurde koos oma kaaslastega öömajale ja söömaajale - st esmalt mõistab inimese pankrotti, aga enne pankroti välja kuulutamist ehk arvete maksmisele asumist veel läheb ja sööb selle mehe arvel oma kaaskonnaga?

Tõenäoliselt me räägime mingist summast, kuna eelduseks on millegi 4-kordistamine. 1000 päevapalka? 2000 päevapalka? Igalt juudilt nibin-nabin natuke üle võtta ja summa tuleks kokku küll. Aga et asi ausalt tagasi maksta? See eriti naljakas küll ei tundu, või kuidas! Sest tagasi tuleb siis maksta 4000 päevapalka, 8000

päevapalka? Ehk 11 aastat kuni 33 aastat töötamist, samal ajal oma elamiskulud? Kui oma elamiskulusid ei kataks, siis poleks ka tagasimaksjat, ta oleks nälga surnud. Surnu palju ei maksa. Võib olla annaks mingeid varasid realiseerida, aga et katta selliseid kulutusi...

Võiks öelda, et kuna Jeesus võttis pakkumise vastu, siis Jeesus müüs armu ja kuna me oleme kõik võrdsed sõltumata ajastust, siis ainus võimalus Jeesuselt armu saada, on seda temalt osta, ta müüb armu täna ka sulle, lugeja. Kas oled valmis ja jõuad selle eest maksta?

Mille eest siis Jeesus ristil suri? Millal võiks seda 4-kordset ülekohtu hüvitamist pidada Jeesuse poolt peeneks naljaks ja kelle üle?

6 *Maksuametnike ülem ja Jumal (Jeesus) hullutasid rahvast*

Nali, praegu lausa rahva hullutamine, oleks see aktsepteerimine siis, kui Sakkeus oleks aus, st tema ülekohtus oleks 0, siis 4-kordne hüvitis

oleks täpselt 0. Hmm, mängime edasi. Kelle arvel? Sakkeus saab mängida ju kõva meest, sest tema maksab, nagu välja lubas. Laialt kohe maksab, nagu idamaadele kohane. Kohati kohane ka meie valimiste-eelsel ajal. Sakkeus kannataja pole. Kes on kannataja? Jeesus? Sakkeus polnud Jeesust enne kohanudki, nii et vaevalt ka tema. Aga kes siis? Kes on see, kelle arvel nalja tehakse? Arvatavasti ennast täis pealtnägijad, rahvas, kes ümbritses neid parasjagu. Juudid, kes eeldavad de facto, et (üli)rikas ja veel maksuametnik (või vastupidi: maksuametnik ja veel rikas!), nagunii kaabakas! Ta oli veel lühike kah. Ta lihtsalt peab olema lisaks rahvareeturiks olemisele ka liigkasuvõtja.

Sakkeus oli kahtlemata tark ja arvutada ta oskas. Sakkeus oli rahvareeturist aus töömehelane, pesaisand. Sellega võis ta rahulikult piirduda Rooma poolt etteantud määradega (kuidas see siis iganes täpsemalt seatud oli, kuna Rooma riik oli pigem frantsiisriik, kus müüdi õigust, litsentsi, teatud piirkondi valitseda või muud tööd

teha). Ta oli pakkunud juba poole oma varandusest niigi ära. Tal polnud ka eriti midagi järel, mille eest „arveid” maksta. Mitte et tal nüüd üldse midagi järel polnud, tal võis seda nodi olla ikka omajagu – metsad, maad, elamud, paadid ehk rahagi. Sel ajal käis maksumaksmine natuuras, nii et raha tal ei pruukinud väga olla, sest raha on vaid vahend, et investeerida, raha ise ennast ei tooda tagasi, kui laenuna ehk, aga kinnisvara ning materiaalne vara toodavad pigem. Selleks, et neid realiseerida, peab olema kindel teadmine, millesse panustada, et sellest enam kasu oleks või siis vähem kahju. Lõpuks loeb kasum, mitte tulude suurus koos suurte kuludega, mis tulud ära söövad.

Niisiis oli Sakkeus juba oma varast poole ära lubanud heategevuseks, lihtsalt heategevuseks. Kui ta nüüd pakkus 4-kordset hüvitist oma ametipattude eest, siis tõenäoliselt tal patustamisega suuremaid summasid kõrvale pandud ei olnud ning see, mille ta maksuma pidi, oli sümboolne, pigem tulenev inimlikust eksitusest,

kui üldse.

Jeesus veel surus end lisaks Sakkeuse juurde koos oma kaaslastega öömajale ja söömaajale - st esmalt mõistab inimese pankrotti, aga enne pankroti välja kuulutamist ehk arvete maksmisele asumist veel läheb ja sööb selle mehe arvel oma kaaskonnaga? Sakkeus on selle juures veel rõõmuga nõus. Ta võttis Jeesuse vastu ja siis ühel hetkel ta käis oma pakkumise välja. Tal oli aega mõelda. Ma eeldan, et kui ka Sakkeus oleks rõõmust ära pööranud, siis Jeesus oleks tasa-kaalukaks jäänud ja meenutanud jumalariigi põhitõdesid, muuseas, et rahaga ikka kohta jumalariigis ei soeta; pääste seisneb usus, mitte pattude hüvitamises; armasta ligimest nagu iseennast ehk mõistlikkus (enda tekitatud kahju hüvitamine + mingi karistuse osa võiks kaalumiseks tulla, et inimestevahelisi suhteid korda seada).

Pääste osaliseks sai Sakkeus küll sel õhtul. Aga päästmisele tulekuks ei pea olema püstikaa-

bakas, ka ausad inimesed saavad pöörduda Jumala juurde Jeesuse kaudu. Põhjenduseks, et ka Sakkeus "[...] on Aabrahami poeg. Sest Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut." Tõsi, ta ütles seda alles peale Sakkeuse heldet pakkumist. Põhjendus viitab, et põhjus päästeks oli siiski muu kui see väidetav rahahunnik.

Kui meenutada rikka noormehe lugu Mt 19:16-22, siis tolle noormehe süda oli nii varanduse küljes kinni, et sellest ta ei tahtnud mitte lahku- da, mida ei saa aga öelda Sakkeuse kohta. Arva- tavasti andis Jeesus rikkusest loobumise ette-panekuga üksnes märku, millele noormees toetub, nii et see juba tekitab temas sisemist tühjust, mida noormees oli tulnud võimalusel täitma. Meie, jah, kas me erinemegi tolleagsest rahvast nii väga, meie aga peame seda rikaste karistamiseks, nagu peame ka Sakkeuse lugu rikaste karistamiseks ning pole nõus muud tunnistama.

Rahvas oli arvatavasti sillas, et saab kätte maks-

ta sellele lühikesele rikkale maksuametnikule. Aga kui nad järele mõtlema üks kord hakkasid, et kellel talt siis midagi saada kah oli... Peen nali! Jeesuse poolt koostöös tõlnerite ehk maksuametnike ülemaga. Jeesus on mujalgi ärritanud inimesi, siis küll pigem varisere jm tolle-aegset vaimulikku koorekihti.

Sakkeus muidugi pidi oma kohustust täitma ja see oli suur kohustus – anda ära pool oma varandusest arvestades, et ta on ehk juba oma litsentsiperioodi lõpus, st tal on vaja hakata maksma järgmist litsentsitasu. Ta oleks siis pidanud oma allesjäänud poolest oma litsentsitasu ära maksma. Võib olla oli siiski jooksvalt juba keskvoimule uue litsentsi eest makseid tehtud. Kes teab, kuidas sel ajal varaarvestust täpselt peeti – kassa- või tekkepõhiselt.

PS! Nagu varem öeldud, Jeesus ju ei pruukinud maksumaksmist eriti seedida (Mt 17:24-27) ja rahvareetmist samuti (Mt 18:17), aga ta jünger-konnas oli juba 2 endist maksuametnikku, pal-

gatud otse tööpostilt - Matteus ja Leevi. Tõenäoliselt olid ka nemad vähemalt avatud südamega ja ta ei pannud neid kinni maksma oma vigasid.

7 *Miks võttis Jeesus heategevuse pakkumise vastu?*

Meenutades väeülemat, kelle teenri Jeesus terveks tegi (Lk 7:1-10), siis selle väeülema kasuks palusid suisa juutide vanemad, põhjendades, et ta armastab juute, on lausa ehitanud sünagoogi. Sakkeus arvatavasti polnud teinud head, polnud oma rahakotti avanud rahvuskaaslaste hüvanguks, kuigi teenis nende arvel elatist. Eks ta oli pahane, kuna teda põlati, aga midagi ta oleks võinud anda lihtsalt hoolimise näitamiseks, sellega ühtlasi oma suhteid klattida juutidega. Nüüd Sakkeus mõistis ja selle vastu polnud ka Jeesus, kuna tahtmata armu osta tegi ta lihtsalt, mida oli vaja teha - armastada ligimest nagu iseennast - teha tähtsaimat siin maailmas kaasloodu suhtes (Mk 12:33). Olid abivajajad ja oli abistamisvõimeline, nüüd ka -tahteline, Sakkeus.

Kasutatud ja tõlgendatud:

Piibel, EPS 1997. a tõlge paber ja www.piibel.net
Seisuga 30.05.2016. a internetimaterjal:

www.unrv.com/economy/roman-taxes.php

VÕS. Võlaõigusseadus¹

26.09.2001, RT I 2001, 81, 487; RT I, 11.03.2016, 2

MKS. Maksukorralduse seadus

20.02.2002, RT I 2002, 26, 150; RT I, 25.10.2016, 13

Lõpp

Nagu näha, sai Sakkeusest pärast Jeesusega kohtumist inimene, kristlane. Nüüd ei olnud talle enam miski võimatu. Kui ta enne häbenes oma lühidust, siis nüüd ta vaatas sellest üle. Ta hakkas osa võtma ka kalju merre liigutamise võistlustest, kus ta rakendas parimat sünteesi kristlase vaimulikust õigusest ja kristlikest maksumenetluse üldpõhimõtetest (Mt 21:21 ja MKS § 10 lg 3). Nii on.